
Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretim Programında İzlençe: Önemi, İçeriği ve Etkinliği

Gonca Altmışdört

Kara Harp Okulu, Yabancı Diller Bölümü, Ankara, altmisdort_g@yahoo.com

ÖZET

Çalışmanın amacı, Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretim programında başarılı bir öğretimin gerçekleşmesi için etkin bir izlencenin nasıl olması gerektiğinin araştırılmasıdır. Betimleme ve derleme yoluyla elde edilen bilgiler ışığında, ilk olarak öğretim programlarında izlencenin yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. İzleyen bölümlerde ise Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretim Programı açıklanarak bu programda yer alan izlencenin tüm boyutları incelenmiştir. Makalede, izlencenin öğrenci, öğretmen, malzeme, ders süreci, ölçme-değerlendirme alanları ele alınarak hedefleri karşılamada ve başarıya ulaşmada etkin bir izlencede bulunması gereken noktalar tespit edilmiştir. Makalenin sonunda bir Özel Amaçlı Yabancı Dil Programında izlencenin hazırlık ve uygulama aşamasında dikkat edilmesi gereken önemli noktalar vurgulanarak etkin bir öğretim süreci için izlençe ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: İzlençe, İzlençe Tasarımı, Özel Amaçlı Yabancı Dil, Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretim Programı.

The Syllabus in Language for Specific Purposes Teaching Program: Its Importance, Content and Effectiveness

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate how an effective syllabus should be in Language for Specific Purposes Program for realization of a successful teaching. In the light of information obtained from depiction and survey, firstly the place and the importance of a syllabus in teaching programs are focused on. In the following parts, by expressing Language for Specific Purposes Program, the syllabus of this program explained in all dimensions. In the study, by handling the areas of students, teachers, materials, course-process, measurement and evaluation, the points have been determined to reach targets and success in a teaching program. At the end of the study, by emphasizing the important items in the preparation and application of a syllabus in a Language for Specific Purposes Program, some suggestions related to syllabus have been made for an effective teaching process.

Key Words: Syllabus, Syllabus Design, Language for Specific Purposes, Language for Specific Purposes Program.

GİRİŞ

Farklı temellere dayanan öğretim programlarında en önemli basamaklardan biri izlencenin oluşturulmasıdır. İzlençe, belirli bir grup öğrenci için hazırlanan, öğretim sürecinde yer alacak noktaların ne olduğunun, nasıl işleneceğinin ve nasıl değerlendirileceğinin belirtildiği, kullanılacak yöntem, teknik ve malzemelerin açıklandığı ve dersin sonunda ulaşılması beklenen hedeflerin yer aldığı plandır (Dubin ve Olshtain, 1991, s.28). Öğretilecek noktalar öğrenenin zihnine ulaşmadan önce birkaç basamaktan geçmektedir. Bu basamaklar izlençe tasarımı ile sağlanmaktadır. İzlençe tasarımı derste nelerin öğretilmesi gerektiği, konuların nasıl seçildiği ve sıraya konduğu, sınıf içinde öğretmen ve öğrencinin rolü, etkileşimi ve ölçme-değerlendirme alanları üzerinde durulur. Hangi tür izlençe olursa olsun izlençe tasarımı amaç, öğrenci ve öğretmenlerin yararına karar verilerek hedeflere en kısa sürede ulaşılmasının sağlanmasıdır.

Küresel bilgi paylaşımı ve iletişimin en üst seviyeye ulaştığı çağımızda, dilin en hızlı şekilde öğrenilmesi bir gereklilik olarak öne çıkmıştır. Bu nedenle, belirli alanlardaki gereksinimleri karşılamaya yönelik yabancı dil öğretimi yaygınlaşmaya başlamıştır (Basturkmen, 2006, s.35).

Farklı alanlara yönelik yeni bilgi beceri ve deneyimlerin kazanılması gerekliliği yabancı dil öğrenimi ve öğretimi sürecini daha kapsamlı bir boyuta taşımış; bunun sonucunda, 1970'lerde Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi ortaya çıkmıştır. Akademik, mesleki, iş, ticaret, bilim, teknoloji gibi çeşitli alanları içine alan Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi, belirli hedeflere yönelik dil öğretimi sunan bir programdır (Robinson, 1984, s.10). Her öğretim programında olduğu gibi Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretim programında da izlenice önemli bir yer tutmaktadır (Nunan, 1988, s.79). Bu nedenle bu çalışmada Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretim Programında izlencenin önemi üzerinde durularak etkin bir izlencenin oluşturulması için önerilerde bulunulmuştur.

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi ve İzlenice

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi, öğrenenlerin gereksinimleri ve amaçları doğrultusunda belirli bir alanda belirli bir gruba verilen yabancı dil eğitimidir (Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics, 1992, s.125). Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretim Programında, öğrencilerin özel gereksinimlerini karşılamak temel hedeftir. Özel Amaçlı Yabancı Dil, uygulamalı dilbilim ile diğer alanlar arasında iki yönlü olarak düşünülen bir uzantıdır (Donough, 1984, s.2-3). Amaç, öğrencilerin belirli konu alanları ile birlikte dil becerilerinin gelişmelerini sağlamaktır. Bu dil öğretiminde, öğrencilerin öğretim sürecinde kazandıkları girdileri gerçek yaşama aktarabilecekleri yeterliliğe ulaşmaları temel hedeftir. Böylelikle, sınıf ortamında elde edilen bilgilerin iş, akademik ve meslek alanlarına geçişi sağlanmaktadır (Cantoni ve Harvey, 1987).

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi izlencesi, genellikle hedef durumun dil özelliklerinin ayrıntılı olarak incelenmesinden sonra gereksinim çözümlenmesinden elde edilen bilgilerden yararlanılarak hazırlanmaktadır (Hutchinson ve Waters, 1990, s.92-93). Eğer izlenice, gereksinimlere dayanarak hazırlandıysa öğrencileri güdülemekte ve etkili bir şekilde uygulanmaktadır (Basturkmen, 2006, s.18).

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi, izlenice açısından Durumsal, İşlevsel, Yeteneğe Dayalı, Konuya Dayalı, Dilbilgisi Merkezli, Beceri Merkezli, Öğrenme Merkezli, Öğrenme Merkezli olmak üzere çeşitlere ayrılmaktadır (Rizhards, 2001, s.152; Hutchinson ve Waters, 1990, s.70-81). İzlenceler, programın genel hedefine, içeriğine, uygulama şekline, amaca, kullanıma, dil becerilerinin öğrenim şekline, öğrenme durumuna, öğrenme sürecine, ihtiyaçlara göre çeşitlilik göstermektedir.

İzlencenin çeşitleri kadar izlencenin geliştirilmesi de oldukça önemli bir süreçtir. Kauffman (1997, s.38), Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde

izlence geliştirme sürecinde aşağıdaki soruların ilk başta sorulması gerektiğini vurgulamaktadır:

1. Konu içeriğinin rolü nedir?
2. Dil öğreniminin rolü nedir?
3. İzlencede özel bir program oluşturulacak mı?

Bu soruların sırasına bakıldığında ilk sırayı konu alanı, ikinci sırayı ise dil öğreniminin aldığı görülmektedir. Bu nedenle izlence tasarımı geliştirilirken belirli konu alanları içinde dil öğretiminin ele alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Böylelikle konu ve dile dayalı hedeflerin birbirinden farklı olmasına rağmen bütünleşik yaklaşıma göre bir bütün olarak öğretim yöntemleri uygulanır. Konu alanı kadar öğrencilerin dil becerilerinin de geliştirilmesi için izlemler oluşturulur. Mohan (1986: iv), Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde dilin bir araç olarak kullanılarak öğrenmenin gerçekleşmesi gerektiğini vurgularken dil ile konunun bir bütün halinde ele alınmasıyla istenilen amaç ve hedefe ulaşılabileceğini belirtmektedir.

Dil öğretiminde izlencenin oluşturulmasında gereksinim çözümlemesi, amaç ve hedeflerin belirlenmesi, malzeme geliştirilmesi, öğretim sürecinin yerine getirilmesi, ölçme araçlarının geliştirilmesi ve değerlendirilmesi boyutlarının tümünün düşünülmesi gerekmektedir. İzlencenin uygulanması aşamasında etkili olan unsurlar, öğrenci, öğretmen, malzeme, ders süreci ve ölçme-değerlendirme başlıkları altında aşağıda açıklanmaktadır.

Öğrenci

Öğrenciler, öğretim programında yapılan bütün etkinliklerin ana merkezidir. Çünkü öğretim etkinliklerinin temelinde öğrencilere istendik davranış kazandırma amacı yer almaktadır. Öğrenci merkezli öğretimde öğrenciler kendi fikirlerini, deneyimlerini ve uzmanlıklarını serbest bir şekilde ortaya koyabilirler. Yabancı dil öğretiminde öğrenciler yabancı dil kullanarak kendilerini ifade etmeye çalışırlar. Öğrencileri cesaretlendiren ve öz güvenini arttıran bu yolla öğrenciler, akıcı bir şekilde sınıf etkinliklerine katılırlar (Campbell, Kryszewska, 2000, s.8).

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretim Programı'na öğrenci yapısı açısından bakıldığında en belirgin özellik, öğrenci gruplarının bağdaşıklığıdır. Belirli bir amaç için bir araya gelen öğrencilerin benzer birçok yönü bulunmaktadır. Bu durum dil öğretiminde kolaylık sağlayarak hedeflere tam olarak ulaşılmasına yardımcı olur. Bunların yanı sıra öğrencinin ön bilgisi, beklentileri ve tercih ettikleri öğrenme biçimleri de dil

öğreniminde yer alan önemli etkenler arasındadır (Richards, 2001, s.100). Eğer öğretimin tüm yönleri öğrenci açısından ele alınırsa ve öğrenci merkeze yerleştirilirse istenilen amaca daha kısa sürede ve daha verimli bir şekilde ulaşılır. Öğrenci merkezli öğrenimle etkinlik çeşitliliği artar, dil öğretimi iletişimsel, ve durumsal açıdan zenginleşir (Nunan, 1988, s.91). Öğrencilerin farkındalık, kendini yansıtmaya, eleştirel düşünce, öğrenme izlemleri ve diğer becerileri de gelişir (Richards, 2001, s.117). Öğrenme sürecinin merkezini oluşturan öğrenciler sorumlulukları paylaşmalı, karar vermeli, kendi başarısını değerlendirmelidir (Dubin ve Olshtain, 1991, s.31). Bu nedenle öğrencilerin kendilerini yönlendirmelerine olanak sağlanmalıdır. Öğrenciler kendilerini güdülemeli, ne öğreneceklerini bilmeli, hem ders içi hem de ders dışı öğrenmeye devam etmeli, kaynakları, süreyi ve malzemeleri en iyi şekilde kullanmalı, öğrenme izlemleri geliştirmelidir (Hedge, 2000, s.76). Öğrenme amaçları ve dilin kullanılacağı durumlar öğrencilerin güdülenmesinde ve öğrenmeyi etkinleştirmede önemli bir yere sahiptir. Öğretimde başarının sağlanmasında güdülenmenin yanı sıra etki etkeninin de önemi yadsınmaz. Krashen (1997), davranış, endişe, yarışma ve diğer duygusal karşılıkların yer aldığı duygusal faktörün (affective factor) iki şekilde öğrenciyi etkilediğini açıklar. Etki etkeni ya öğrencinin ilerlemesine yardımcı olmakta ya da öğrenmesine engel olmaktadır. Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde öğrenciler belirli bir amaç, ve kendi hedeflerini gerçekleştirmek için dil eğitimi aldıklarından etki etkeninin oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Özet olarak tüm öğretim alanlarında olduğu gibi Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde de temel hedef öğrenci grubunun yetiştirilmesi ve bilgilendirilmesidir. Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde öğrencinin durumu diğer yabancı dil öğretim alanlarından biraz daha farklıdır. Öğrenciler, mesleki, bilim, teknik, akademik gibi çeşitli alanlara yönelik dil öğretimine gereksinim duyan ve genellikle yetişkinlerden oluşan bir gruptur. Amaç, etkili bir şekilde öğrencilerin eğitim ve öğretim gördükleri alanda başarılı olmalarını sağlamak ve hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmaktır.

Öğretmen

Öğretmen, öğretme-öğrenme ortamını en etkili biçimde oluşturarak eğitsel amaçları gerçekleştirmede öğrencilere yol gösteren uzmanlaşmış kişidir (Karşlı, 2003, s.72). Öğretmenler, belirlenmiş olan hedeflere ulaşmada kendi uzmanlık bilgilerini kullanarak etkili bir öğretimin gerçekleşmesini sağlar. Öğretmenin öğretim sürecinin her aşamasında etkin bir rolü vardır. Öğretmen, öğretimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde birçok alanda karar verme durumundadır.

Öğrenci merkezli öğrenmede, öğretmen de etkin bir katılımcı olarak grup çalışmalarında yer almalı, fikirlere katkı sağlamalı ve kendi bireysel deneyimlerini ortaya koymalıdır. Aynı zamanda öğretmen bir yardımcı ve kaynak sağlama merkezi konumunda da olmalıdır. Ancak çoğu zaman bir gözlemci durumunda yer alarak öğrencilerin ne yaptıklarını denetlemelidir (Campbell, Kryszewska, 2000, s.6). Bütün bunların yanı sıra eğitimin vazgeçilmez unsuru olan malzemelerin seçimi, kullanımı, değerlendirmesi yine öğretmenin rolünün bir parçasıdır. Ayrıca malzemelerin etkin bir şekilde kullanılmasında öğretmenin bilgi, deneyim ve becerisi önemli yer tutar. Bu nedenle öğretmenlerin hangi malzemeleri nasıl kullandığı da değerlendirilmelidir.

Yabancı Dil Öğretmenleri, Genel Yabancı Dil Öğretimi bilgilerine sahip olduklarından farklı dil öğretim yöntemleri kullanarak genellikle dört temel beceriyi esas alarak öğrencilere yabancı dil öğretimi sağlar. Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi, öğretmenlerin kendi uzmanlık alanı dışında olan farklı konu alanına yönelik bir alt yapı bilgisine sahip olmasını zorunlu kılar. Öğretmen, ders sürecinde farklı etkinliklerden yararlanmalı, özgün malzemeler kullanmalı, öğrenci merkezli eğitim sağlamalı, ders içinde esnek davranmalıdır. Öğretmenlerin konu alanlarında daha da başarılı olabilmeleri için hem ders içinde hem de ders sonrası her türlü desteğin kendilerine sağlanması gerekir. Öğretmenlerin meslektaşları ile beraber çalışması sağlanmalı, ulusal ve uluslararası konferanslara katılımları desteklenmeli, yeni yayınlardan haberdar edilmelidir. Öğretmenler, ne kadar iyi yetiştirilirse öğretimin niteliği de o kadar yükselecektir. Böylelikle öğrencilerin başarıları artacak ve eğitimde istenilen hedeflere ulaşılabilecektir.

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde belirli alanlardaki konuların ele alınması içerik bilgisinde uzmanlık gerektirir. O alanla ilgili konuların, sözcüklerin, deyimlerin, özel kullanımların, uygulamaların ayrıntılı bir şekilde bilinmesi Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nin başlangıç noktasıdır. Bu nedenle, öğretimi gerçekleştirecek olan öğretmenlerin konuya yönelik bilgilerinin olması en önemli önceliklerden biridir (Brown, 1995, s.131). Ferguson (1997), Özel Amaçlı Yabancı Dil öğretmenlerinin konu alanlarıyla ilgili temelleri, sözcük ve yapıları bilmelerinin yeterli olacağını belirtirken Robinson (1991, s.56) öğretmenlerin derin bir konu bilgisine, eleştirel yaklaşıma, problem çözme özelliklerine sahip olmaları gerektiğini belirtmektedir. Her iki durumda da konu alanı uzmanlarıyla ortaklaşa çalışılması gerekmektedir. Snow (1997, s.231), konu ile dilin birleştirilmesinin büyük çabalar gerektirdiğini; bunun için ilk olarak program geliştirmede konu ve dil hedeflerinin sistemli bir şekilde belirtmesini; ikinci olarak dil ve konu alanı öğretmenlerinin kendi alanları dışında eğitilmelerini;

dil öğretmenleri ile alan öğretmenlerinin ortaklaşa çalışması gerektiğini belirtir. Öğretmenlerin çalıştıkları dil programı ile ilgili ön bilgileri elde etmesinin ardından dil programını oluşturacak her bir basamak için takım halinde çalışması ve her alanda bilgi sahibi olması sağlanmalıdır. Yabancı dil öğretmenleri, dil deneyimlerinin nasıl gerçekleştirileceği konusunda ilgili olarak bir araya gelerek derslerin izleyeceği sıra, ünite planları, işlenecek konular üzerinde durarak ortak bir karara varmalıdır (Mohan, 1986, s.100-101). Öğretimin en önemli parçası olan öğretmenin niteliği eğitimin de niteliğini arttıracaktır. Yukarıda değinilen bazı özellikler göz önüne alınarak bir öğretim programında, öğretmenin yeri ve rolü hakkında bilgi elde edilerek değerlendirme yapılmalıdır.

Malzeme

Malzemeler, öğretme-öğrenme sürecinde hedeflere ulaşmayı sağlayan ve öğrenmeyi gerçekleştiren her türlü araç ve gereçtir (Hutchinson, Waters, 1990, s.85). Gözütok (2006, s.301), malzemeleri şu şekilde tanımlar: Malzemeler, nesnelere, simgeleri, betimlemeleri, yazılı belgeleri içeren ve kaynak ile alıcı arasında bilgi taşıyan her tür yazılı ya da çizili, mekanik ya da elektronik araç ve gereçleri kapsar. Öğretim malzemeleri ve araçlar dersin hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırmak amacıyla seçilmekte ve kullanılmaktadır.

Başarılı bir öğretim, hedeflerle doğrudan bağlantılı, öğrencilerin ilgi ve isteğini arttıran, iyi hazırlanmış malzemelerle sağlanır. Malzemeler, öğretim hedeflerine ulaşmada katkı sağlamalı, öğrencinin yetenek ve öğrenme düzeyine uygun olmalıdır. Malzeme tasarımında ilk olarak düşünülmesi gereken nokta yaklaşım ve yöntemdir. Yaklaşım ve yöntemin belirlenmesinin ardından, öğretim ile ilgili esasların yer aldığı izlenimin incelenerek malzemede yer alması gereken ayrıntılar saptanmalıdır. Malzeme, öğrenmeye yönelik dürtü özelliği taşımalı ve öğrencileri öğrenmeye cesaretlendirmelidir. Bu nedenle iyi bir malzeme ilginç konular içermeli, öğrencilerin düşünme yeteneğini geliştiren etkinlikleri kapsamalı, var olan bilgi ve becerilerin kullanılmasını sağlamalıdır (Hutchinson ve Waters, 1990, s.107).

Yabancı dil öğretiminde de diğer alanlarda olduğu gibi malzemeler oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle görsel, işitsel, görsel-işitsel ve etkileşimli araçlar sıklıkla kullanılmalıdır. Ancak önemli olan nokta, gereksinim çözümlemesi ve hedeflerden yola çıkılarak en uygun malzemenin elde edilmesidir. Hutchinson ve Waters (1990, s.107), yabancı dil öğretiminde gereksinim çözümlemesi ve ders tasarımının tamamlanmasının ardından bunları gerçek öğretim malzemesine dönüştürmenin üç

yolu bulunduğunu belirtir. Bu yollardan birincisi var olan malzemelerden seçim yapmak, ikincisi yeni malzeme oluşturmak, üçüncüsü ise malzeme uyarlaması yapmaktır. Robinson (1991, s.58-59), basılı olarak bulunan malzemelerin kolaylıkla elde edildiğini bu açıdan zamandan tasarruf sağlandığını belirtir. Ancak bu malzemeler seçilirken ve değerlendirilirken öğrencilerin seviyelerine, bilgilerine, ilgi alanlarına ve mesleki gereksinimlerine uygunluğuna dikkat edilmelidir. Derste işlenenlerle malzemelerde yer alan konular örtüşmeli ve zorluk derecesi birbiri ile uyumlu olmalıdır. Robinson (1984), malzeme oluşturmada ise özgün malzemelerin önemli bir yere sahip olduğunu, bu şekilde öğrenciler için daha uygun bir yöntemin oluşturulmasının sağlandığını belirtir. Ancak bu tür malzemelerin hazırlanması oldukça pahalı ve zaman gerektiren bir iştir. Ayrıca, iyi ve dikkatli düzenlenmediği takdirde konu ve dil açısından daha fazla zorluklarla karşılaşılabilir.

Yabancı dil öğretiminde malzeme oluşturulurken, amacın ne olduğu sorusu ile başlamak gerekmektedir. Amacın belirlenmesinin ardından bilimsel verilerden yararlanılarak hedefler saptanmalıdır. Bütün bunların yanı sıra malzeme oluşturulurken öğrencilerin düzeyleri de göz ardı edilmemelidir (Short, 1994). Malzeme oluşturmada, dil öğretiminin çeşitli yönleri ele alınmalı, yaratıcılık ve çeşitliliğe yer verilerek etkin bir öğretim sağlanması için çalışılmalıdır. Malzemelerin özgünlüğü hedeflere daha kısa sürede ulaşılmasını sağlarken aynı zamanda başarının artmasına yardımcı olur. Richards (2001, s.252-253), özgün malzemelerin öğrencilerin güdülenmesini arttırdığını ve gerçek dünyaya yönelik dil kullanımını sağladığını belirtirken öğrencilerin gereksinimleriyle daha yakından ilgili olduğunu açıklar. Bunun gerçekleşmesi için görsel, işitsel, yönlendirici malzemelerden yararlanılmalıdır (Benesch, 1988, s.42). Gerçek dünya malzemeleri sınıf içi etkinlikleri zenginleştirir. Ancak dil öğreniminde tam bir başarı sağlamak için bu malzemelerin nasıl kullanılacağını da bilmek gerekir. Seçilen malzemeler zihinsel olarak zorlayıcı araçlar olmalı, sınıf içinde etkileşimi sağlamalıdır. Malzemelerin kullanımı sırasında öğrenciler ikili ya da grup halinde çalışılmalıdır. Sınıf içinde öğrencilerin karşılıklı görüşmelerine olanak sağlanmalı, öğrenciler düşüncelerini ortaya koyabilmelidirler (Short, 1991a). Öğretmenlere bu konularda deneyim edinmeleri için bilimsel eğitim programları düzenlenmelidir.

Richards (2001, s.252), Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde kullanılan malzemelerin özel tür ve yapıya sahip olduğunu açıklar. Bilişsel süreçte öğrenime destek vermesi amaçlanan malzemelerin öğrencilerin ilgisini çeken, ilerlemesini sağlayan, bireysel çalışmayı özendirilen özellikleri içermesi gerekir. Malzemeler dersin konusunun temeli olmalı, becerilerin

öğretiminde denge teşkil etmelidir. Özgün malzemelerin yanı sıra, sınırlı sayıda Özel Amaçlı Yabancı Dil kitapları da bulunmaktadır. Robinson (1991, s.59), Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi için hazırlanan kitapların çoğunun yetişkinlere yönelik olduğunu ancak son zamanlarda okul öğrencilerine yönelik bazı kitapların ortaya çıkmaya başladığını belirtmektedir.

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde malzeme çeşitliliğinin yanı sıra malzemelerde öğrencilerin gereksinimlerine göre dil becerilerine de yer verilmesi gerekir. Dil becerilerinin hedeflere göre ağırlık düzeyleri farklılıklar gösterebildiği gibi beceriler bütünlük olarak da verilebilir. Bütünlük dil becerileri, özgünlüğe yer vermeli, gerçek dünyaya, dile ve öğrenmeye odaklanmalı, dil uygulamaları, görevleri yerine getirmeye ve problem çözmeye dayanmalıdır.

Kısacası, Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi malzeme tasarımı konusunda özel bir çalışma gerektirir. Çünkü çeşitli alanları içine alan bu öğretim programında basılı malzemelerin yanı sıra malzeme üretimi de önemli bir yer tutmaktadır. Malzemelerin üretiminde dikkat edilecek nokta gereksinim çözümlemesinden elde edilen bilgilerden yola çıkılarak öğrenenlerin hedeflerine yönelik özgün malzemelerin oluşturulmasının sağlanmasıdır.

Öğrenme Süreci

Öğretim programlarında izlenecek yer alan esasların öğretim hayatına aktarılması ve uygulanması öğrenme sürecini oluşturmaktadır. Bu nedenle öğrenimin gerçekleşmesi için öğrenme sürecinin ayrıntılı bir şekilde planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Öğrenme sürecinde, amaç ve gereksinimlerin elde edilmesi, hedeflerin gerçekleşmesi için etkin bir öğretim ortamı sağlanmalıdır. Bu yolla öğrenim kısa sürede kalıcı hale gelir.

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde bir yandan belirli bir alana yönelik bilgi edinimi sağlanırken diğer yandan düşünce ve dil becerileri de geliştirilmektedir. Bunların gerçekleşmesi için etkinliklerin nasıl uygulanacağı üzerinde durulmalıdır. Dil öğretimi bir bütün olduğundan dil etkinlikleri okuma, yazma, dinleme, konuşma olarak dört dil becerisini içermelidir. Dil öğreniminde becerilere, alt becerilere ve çalışma becerilerine yer verilerek dilin iletişimsel yönünün geliştirilmesi sağlanır. Ancak Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde becerilerin ders sürecinde birbirine göre oranı hedef ve gereksinimler düzeyine göre ayarlanmalıdır. Becerilerin yanı sıra Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde durumsallığa da önem verilmektedir. İletişimsel yaklaşımlar yoluyla metinsel çerçevede belirli

durumlar seçilerek dilin işlevselliği ele alınmaktadır. Bütün bunların gerçekleşmesi için sınıf içi etkinliklerde de bireysel, ikili ve grup çalışmasına yer verilerek çok yönlü bir öğretim gerçekleştirilmelidir (Donough, 1984, s.65-93). Böylelikle yapay sınıf ortamı gerçekçi bir ortama dönüştürülerek gerçek hedeflere ulaşılması sağlanmış olmaktadır.

Buna ek olarak Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde öğrenenlerin bilişsel ve dil yeterlik düzeylerinin karşılaştırılması öğretim sürecinde dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Öğrenci bilişsel olarak yeterli olmasına rağmen yabancı dil bilgisinde yeterli düzeyde olmayabilir. Bu durum Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Öğrenenlerin konu alan bilgisi çok yüksek seviyede olmasına rağmen dilsel bilgisi bunu karşılamayabilmektedir. Öğretim sürecinde bu durum göz önüne alınarak öğrencilerin var olan bilgilerinin yardımıyla yeni bilgileri anlayabilmeleri sağlanmalıdır. Bu konuyla ilgili olarak Hutchinson ve Waters (1990, s.129), dil öğreniminin etkin bir süreç olduğunu, öğrencilerin öğrendiklerini anlamlı hale getirmek için sahip oldukları bilgiyi kullanmaları gerektiğini belirtmektedir.

Düşünce becerileri ile dil becerilerinin konu bağlamında birbirine aktarılması etkinliklerle gerçekleşir. Bu nedenle öğretim sürecinde tanımlama, sıralama, gözlem, adlandırma, yerleştirme, seçim ve karşılaştırma gibi etkinlikler öğrenenlerin konu alanlarındaki gereksinimlerini karşılamada bir aktarım sağlayacaktır (Mohan, 1986, s.53-54). Etkinlik durumunun oluşturulması için "konu ve dil hedefleri" saptanarak sürecin planlanması gerekmektedir. Amaç, iletişimsel bir etkinlik sağlamak ve öğrenmeyi etkin hale getirmektir. Bunun gerçekleşmesi için sınıf içi uygulamalarda bu nokta göz ardı edilmemelidir.

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde öğrencilere görev verme, onları gözlemlene, sorunlarını belirleme, kişisel çalışmalara yer verme diğer programda olduğu gibi önemli yer tutar (Richards, 2001, s.213). "Görev" dili anlamak ya da dil öğrenim sürecini gerçekleştirmek için yapılan eylemler ve etkinliklerdir (Lee, 2000, s.30). Görevler, gerçek-dünya görevleri, dilsel yapılarla ilgili görevler, iletişim dilinin kullanımına yönelik görevler olmak üzere çeşitlendirilebilir. İletişim görevleri, şekilden çok anlama odaklanan hedef dilin etkileşimi, üretimi, anlaşılmasını içine alan sınıf içi çalışmaları kapsar. Gerçek-dünya görevleri ise hedef ve beklentilere yönelik görevlendirmelerdir (Nunan, 1989, s.6-10). Farklı çeşitteki görevlerin yer alması dil kullanım etkinliğini artırır. Görevler amaç temelli olup hedeflerin yerine getirilmesini sağlar. Problem çözme ve karar verme süreçlerini içine alır (Lee, 2000, s.31-32). Bu nedenle Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde

öğrencilerin amaçlarına yönelik görevler verilerek gerçekçi bir öğretim sağlamalıdır.

Ölçme-Değerlendirme

Öğretim programlarının tümünde genel amaç öğrenci başarısı ve gelişiminin sağlanmasıdır. Bu nedenle hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediği sürekli olarak ölçülmeli ve bir değer yargısına ulaşılmalıdır. Ölçme uygulamalarında ilk adım amaç ve kapsamın belirlenmesidir. İkinci aşama ise ölçülecek davranışın seçilmesidir. Öğrenci açısından bakıldığında öğrencilerin istenilen niteliklere sahip duruma gelip gelmediklerinin, bir başka deyişle istenilen davranışların öğrenciler tarafından kazanılıp kazanılmadığının sürekli olarak test edilmesi, varsa eksikliklerinin belirlenerek bunların giderilmesine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi gereği vardır (Karlı, 2003, s.233). Bütün bunların uygulanması için çeşitli ölçme araçlarına ihtiyaç duyulur. Ölçme araçları, öğretim hedeflerine ne kadar ulaşıldığını ölçmeyi amaçlayan ve öğretim hedeflerine dayanak olan araçlardır. Öğretim hedefleri davranış alanlarının hangisine hizmet ediyorsa, o alandaki davranışları ölçmeye yarayacak bir ölçme aracı türü seçilmeli ve hazırlanmalıdır. Ölçme araçları, konu kapsamı ve görünüş açılarından da geçerli olmalıdır. İyi bir planlama ile yapılan ölçme ve değerlendirme uygulaması, öğrenci başarısını etkili ve hatasız olarak belirlemeyi sağlar (Gözütok, 2006, s.233-236).

Yabancı Dil Öğretimi çok boyutludur. Bu nedenle ölçme araçları oldukça fazla önem taşımaktadır. Çünkü dil öğretimi çok boyutludur. Beceriler, dil yapıları, sözcük bilgisi, konu, söylem bilgisi gibi farklı alanlar ele alınmaktadır. Amaç, öğrenci başarıları hakkında etkili ve hatasız ölçmeler yapmaktır. Bunu sağlamak için hazırlanan ya da seçilen aracın geçerli ve güvenilir olması gerekmektedir. Bir ölçme aracı belirlenen öğretim hedeflerini ölçüyorsa bu aracın geçerli olduğu söylenebilir. Öğrencilerin farklı durumlarda ya da farklı kişiler tarafından yapılan sınavlarda aynı sonucu almaları o ölçme aracının güvenilir olduğunu gösterir (Snow, 1997, s.203). Değerlendirmede, testlerin doğrudan konuyla etkili olup olmadığı, amaca ulaşip ulaşmadığı, zamanlamanın iyi olup olmadığı, öğrencilerin ilerleme sağlayıp sağlamadığı, öğrencilerin kendilerini değerlendirip değerlendirmedine yönelik veriler elde edilir (Hedge, 2000, s.354).

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde ölçme-değerlendirme alan bilgisi ve dile yönelik bilgi olmak üzere iki yönlüdür. Dil testleri, genellikle dil bilgisi ve okuma parçalarını kapsarken, alan testleri belirli konu alanlarıyla ilgili soruları içermektedir (Mohan, 1986, s.122). Özel Amaçlı

Yabancı Dil Öğretimi'nde test bir araç olarak kullanıldığından son ürünün değerlendirilmesi hem dile yönelik hem de belirli konu alanlarına yöneliktir.

Öğrencilerin görevlerini yerine getirebilmeleri için İngilizce bilgilerinden yararlanarak güdülenmeleri sağlanmalıdır (Donough, 1984, s.116). Test ve yazılı sınavların yanı sıra ders içi öğrenim sürecinde öğrencilerin başarı, beceri ve bilişsel gelişimlerini ölçmek amacıyla farklı yöntem ve tekniklerden de yararlanılmalıdır. Çeşitli yollarla yapılan değerlendirmeler (alternatif değerlendirme) örneğin uygulamaya dayalı görevler, portfolyolar, projeler, gözlem kontrol listeleri verilerek öğrencinin konu ve dil sürecinin durumu gözlenmelidir (Kauffman, 1997, s.77-78).

Kısacası, Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde konu alanı, dil bilgisi ve becerileri aynı anda ölçülmesi hedeflenirken çok çeşitli ölçme-değerlendirme tekniklerinden yararlanılmaktadır. Böylelikle öğrencilerin hem alan hem de dil bilgileri ölçülmekte olup gereksinimlere yönelik beceri düzeylerini değerlendirme fırsatı da yakalanmış olmaktadır.

SONUÇ

İzlenice, ileriye yönelik hedefleri ortaya koyarak öğretim sürecinde öğretmen ve öğrencinin nasıl davranması gerektiğini ve nereye ulaşması gerektiğini belirleyen; ders konularını ve ne öğretileceğini ortaya koyan bütün bunlarla bağlı olarak nelerin test edileceğini listeleyen ayrıntılı bir öğretim planıdır. Bu planın içinde tüm bu süreçte yer alan öğrenci, öğretmen, malzeme, ders süreci, ölçme-değerlendirme boyutları yer almaktadır.

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde konu, durum, işlev ve dil becerilerinin ediniminin gerçekleşmesi için planlama, öğretim süreci, malzeme seçimi, sınıf içi etkinlikler ve değerlendirme alanlarında özel bir çalışma gerekir. Bu basamakların tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi, programının hazırlık aşamasında belirlenmiş olan hedeflerle paralellik göstermelidir. Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretim Programı'nda, gereksinim çözümlemesi yoluyla amaçlar belirlenerek, öğretim süreci planlanmakta ve bu plan çerçevesinde ders etkinlikleri, ders malzemeleri, değerlendirme araçları oluşturulmaktadır. Bu öğretim programında yöntem, planlama, öğretim süreci, öğrenci-öğretmen etkileşimi, malzeme edinimi, ölçme-değerlendirme süreçleri iyice kavranmalı ve bütün bu alanlar programın içeriği ile bütünleşmelidir.

Tüm öğretim programlarında olduğu gibi Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretim Programında da izlencenin önemi tartışılmaz bir gerçektir. İçerik ve

yöntem açısından öğrencilerin öğrenme gereksinimine dayalı bir dil öğretim programı olan Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretim Programı, önceden var olan yabancı dil bilgi ve becerileri üzerine inşa edilen ve belirli konu alanlarında öğrencilerin gelişimlerini hedefleyen bir yabancı dil öğretimidir. Bu nedenle izlencede hedef grup olan öğrencilerin özelliklerinin bilinmesi ve buna göre programın ayrıntılarının saptanması gerekmektedir. Program tasarımcıları, öğrenci ile ilgili doğru bilgi elde ederek dil kullanım alanını daha da sınırlandırabilir. Bunun yanı sıra izlencede, öğretmenin eğitim ihtiyaçlarını belirlemede, bu ihtiyaçları karşılamada, öğrenci başarısını değerlendirmede ve sunduğu öğretimin niteliğini geliştirmede karar verme yetkisinin büyük önem taşıdığı kaçınılmaz bir gerçektir. İzlencede malzemeler öğretim programını yönlendiren en büyük etmendir. Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretiminde, zengin içerikli öğretim malzemeleri ile desteklenen bir dersin sonucunda öğretim daha ilgi çekici hale gelir, öğrenimin niteliği yükselir, öğrencilerin öğrendikleri konulara ve öğrenme sürecine yönelik olumlu tutumları artar. Bu nedenle Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi'nde kullanılan malzemeler ve etkinlikler öğrenenlerin gereksinimlerine ve meslek yaşantılarına yönelik olmalıdır. Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretim Programında öğrenciler tarafından kazanılan girdilerin niteliği ve niceliği, öğrenmede yaşanan zorlukların belirlenmesi ve başarının ölçülmesi için ölçme-değerlendirmeye geniş çapta yer verilmelidir. Bu yolla öğrenim sürecine yönelik eksikler belirlenerek, öğrenenlerin başarı ve başarısızlıkları saptanarak bu alanla ilgili iyileştirme çalışmalarının oluşturulmasına imkân sağlanır.

Özel Amaçlı Yabancı Dil Öğretimi sürecinde dil bir bütün olarak ele alınarak belirli konu alanlarının öğretilmesi hedeflenmektedir. Amaç, izlencede belirlenen hedeflere yönelik öğrencilerin çeşitli etkinlikler ve görevleri yerine getirmelerinin sağlanmasıdır. İzlençe planlanırken öğrenme sürecinde öğrencilerin edindikleri bilgileri gerçek hayata yönelik olarak uygulamaları için fırsatlar yaratılmalı ve öğrenme etkinlikleri alan bilgisi ve dil beceri ve bilgisine yönelik çeşitli görevleri kapsamalıdır. Unutulmamalıdır ki, iyi bir izlençe başarılı bir öğretimin anahtarıdır.

KAYNAKLAR

Basturkmen, H., 2006. Ideas and Options in ESP. *New Jersey: The University of Auckland, Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.*

Benesch, S., (Yay.) 1988. Ending Remediation: Linking ESL and Content in High Education. *Pantagraph Printing.*

- Campbell, C., H. Kryszevska, 2000. *Learner-Based Teaching. Oxford University Press.*
- Cantoni-Harvey, G., 1987. *Content-area Language Instruction: Approaches and Strategies. Reading, MA: Addison-Wesley.*
- Donough, J. M., 1984. *ESP in Perspective: A Practical Guide. London: Collins ELT: London and Glasgow.*
- Dubin, F., E. Olshtain, 1991. *Course Design: Developing Programs and Materials for Language Learning. Cambridge: Cambridge University Press.*
- Ferguson, G., 1997. "Teacher Education and LSP: The Role of Specialised Knowledge". İçinde R. Howard ve G. Brown (yay.), *Teacher Education for LSP (s.43-72). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.*
- Gözütok, D., 2006. *Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Ekinoks Eğitim Danışmanlık Hiz.*
- Hedge, T., 2000. *Teaching and Learning in the Language Classroom. Oxford University Press.*
- Hutchinson, T., A. Waters., 1990. *English for Specific Purposes: A Learning-Centered Approach. Cambridge University Press.*
- Karlı, M.D., 2003. *Öğretmenlik Mesleğine Giriş (Alternatif Yaklaşım). Ankara: Pegem A Yayınları.*
- Krashen, S. D., 1997. *Foreign Language Education: The Easy Way. Language Education Associate, Culver City, California.*
- Kauffman, D., 1997. *Content-ESL Across the USA. Washington DC: CAL.*
- Lee, J. F., 2000. *Tasks and Communicating in Language Classrooms. Indiana University: The Mc Graw-Hill Companies, USA. Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics, (1992).*
- Mohan, B.A., 1986. *Language and Content. Reading MA: Addison and Wesley.*
- Nunan, D., 1988. *Syllabus Design. Oxford University Press.*
- Richards, R. J., 2001. *Curriculum Development in Language Teaching. Cambridge Language Education, Cambridge University Press.*
- Robinson, P. C., 1984. *English For Specific Purposes, Oxford: Pergamon Press.* Short, D. J., (1994). "Integrating Language and Content Instruction: Strategies and Techniques". İçinde R. Rodriguez, N. J.

